कामगार गिरणगावातून हद्दपार झाले. सशक्त कामगार रंगभूमीची ऊर्जा संपत आली. तळागळातल्या लोकांच्या समस्याना तोंड फोडणारे लेखक कमी झाले. नाटयसंस्था राहिल्या नाहीत अशी आज अवस्था आहे. मुबंईतील कामगार नाटयस्पर्धा बंदच झाल्यात. पुण्यात धुकधुकीने चालू आहेत.

लोक रंगभूमी :-

दादा कोंडके, काळू-बाळू, विठ्ठल उमप या महान कलाकारानंतर लोकनाटय पाहायला मिळेनासे झाले महाराष्ट्रात काही विभागात ते अजुन टिकून आहे मराठवाडयात भारुडी परंपरा अजून जिवंत आहे. कोकणात दशावतार, विदर्भातही खडी गम्मत.

काही वर्षापूर्वी संगीत नाटक अकाडेमी, नवी दिल्ली या संस्थेने एक योजना यशस्वीरित्या राबवली होती - Use of folk form in modern plays.

शासनाने अशा पध्दतीने स्पर्धा किंवा महोत्सव सुरु केल्यास लोककलेला नव्यास्वरुपात पाहता येऊ शकेल. महाराष्ट्रात तमाशा अजून खेडोपाडी चालू आहे. पण त्याचे स्वरुप बदलले आहे. मुंबईत हनुमान थिएटर बंद झाल्यापासून संगीत बा-याही कमी झाल्या. पण आता काही स्त्री कलाकारांनी ही कला नवीन स्वरूपात कमानी रंगमंचावर आणली आहे. प्रतिसादही चांगला आहे. लावणी महोत्सवही काही ठिकाणी आयोजित होतात.

याच पंढरपूरात काह वर्षापूर्वी होळीच्या दिवशी उत्पातांच्या शृगांरीक लावण्या पहाटपर्यंत आम्ही ऐकत होतो. त्यानी संशोधन करुन या जुन्या लावण्या शोधून काढल्या. त्या लिहिल्या कोणी माहीत नाही. या लावण्या ध्वनिमुद्रीत केल्या की नाही याची कल्पना नाही. मात्र हा लोकसंगीताचा ठेवा जपायला हवा.

संगीत रंगभूमी :-

पारंपारिक संगीत नाटकांचा मधून मधून पुनर्निर्मिती होते आहे. त्यांचे प्रयोगही प्रेक्षकांना आवडत आहेत. पण या पलीकडे नवीन संगीत नाटक रंगभूमीवर येत नाही. विद्याधर गोखले यांनी संगित नाटकाच्या संहिता लिहून काही काळापुरती आशादायक परिस्थिती निर्माण केली होती. आज अशा संहिता लिहिल्या जात नाहीत. निर्मात्यांनाही संगीत नाटाकची निर्मिती करण्याचे धाडस होत नाही. मी " संगीत बयादार उघड" या नाटकाची निर्मिती केली, शंभराहून जास्त प्रयोग केले पण जमाखर्चाची तोंडमिळवीणी होत नाही. संगीत नाटकांची निर्मिती करायचा धीर हवा त्यासाठी पाठपुरावा करायला हवा. असे संगीतकार पुढे यायला हवेत.

अशा सगळया समस्यातून संगतीनाटक एका नव्या स्वरुपात कोणीतरी धाडसी निर्मात्याने रंगभूमीवर आणावे अशी वाट पहाण्यावाचून आपण सध्यातरी दुसरे काही करु शकत नाही अशी संगीतनाटकाची आजची परिस्थिती आहे. मी रामदास कामत यांच्याशी बोललो त्यांचे प्रयत्न चालू आहेत महाराष्ट्राचे सांस्कृतिक कार्यमंत्री श्री. संजय देवतळे यांनी संगीत नाटकांच्या प्रयांगांना रु. ३०,०००/- चे अनुदान मिळेल असे जाहिर केले. यावर्षी संगती नाटक रंगभूमीवर येईल अशी आशा करूया.

बोधी नाटय परिषद :-

बोधी कला संगिती ...

बोधी नाटय परिषदेचे संस्थापक प्रेमानंद गज्वी यांची मते जाणून घेतली. ते म्हणतात ही Theatre of knowledge- ज्ञानाची रंगभूमी आहे. त्यासाठी स्वतंत्रपणे नाटयलेखन कार्यशाळा आयोजित होतात. मला अस वाटतं बोधी कला संगीताने मूळ धारेत यावे. म्हणजे सगळयाच प्रेक्षकांना एक नवीन विचार करणारे नाटक पहाण्याचा योग येईल. मी बोधी नाटयलेखन कार्यशाळेत सामील झालेल्या सिध्दार्थ तांबे यांचे 'जाता नाही जात' हे नाटक मूळ धारेतच सादर केलं. प्रेक्षकांचाही त्याला चांगला प्रतिसाद लाभला. डॉ.